

De
VLAAMSE
SCHOOL

1897

ANTWERPEN

J.-E. BUSCHMANN

DRUKKER-UITGEVER

UNIVERSITEITS
BIBLIOTHEEK
GENT

verder de twee aanzienlike brokken, door de *De Vlaamse School* 1896 opgenomen, en... nog andere verzen, o. a. *De Processie van Blindekens* te Brugge, gedrukt in ik weet niet meer welke jaargang van *Rond den Heerd*,

In hetzelfde blad verscheen nog 't volgende :

« Hugo Verriest wordt niet beter behandeld. In tijdschriften verschijnen nu en dan of zijn verschenen gedichten, die men hem toeschrijft, en zoo komt het, dat Pol de Mont in zijn bloemlezing *Sedert Potgieters Dood* gedichtjes te goeder trouw heeft opgenomen, die door Verriest's leerlingen zijn gemaakt geweest en door hem verbeterd.

« *De Avond*, een prachtig gedicht, dat kan gerekend worden onder het schoonste, dat in de wereldliteratuur werd voortgebracht, en *De Zee*, een gedicht dat hij op een avond als antwoord op een brief van A. Rodenbach schreef, zijn van hem. Velen gelooven, dat Hugo Verriest een bundel gezangen en gedichten uitgegeven heeft. Daar is niets van, alhoewel hij een bundel zou kunnen doen drukken. Dit hopen wij

binnen kort te zien gebeuren, want de dichter van *De Avond* wordt te hoog geschat, om aan den wensch van zijn talrijke vrienden en bewonderaars te wederstaan. »

De stukken, in *Sedert Potgieters Dood* opgenomen, verschenen alle zonder uitzondering in *De Vlaamsche Vlagge*, en, onder al deze stukken, evenzeer onder *Bij 't Kasteel te Rumbeke* en *Die Minne* als onder *Avond*, *De Zee*, stonden deze beide iniesiealen, al degenen die tot de Westvlaamse studentenbeweging behoorden, zo wel bekend : H. V. ! Dat is toch noch al duidelijk, zou ik menen ?

Wat meer is : in 1888 gaf de Seyn, alsdan noch te Roeselare, een *Letterkundig Album* uit, waarin hij o. a. verzen opnam van H.V.. De tielers van deze verzen waren : *Die Minne* en *Tranen*, beide vroeger in *De Vl. Vlagge* verschenen, en wederom door iedereen beschouwd voor het werk van Hugo Verriest.

Eindelijk, in *Onze Dichters* verklaren Coopman en dela Montagne : « Wij kennen van hem een bundel *Liederen*, verschenen te Roeselaere. »

P. D. M..

ALBRECHT BAERTSOEN ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣

NDIEN men mij vroeg, om, met één enkel paar woorden, de wezenlike zo inner- als uiterlike hoedanigheden van deze Gentse kunstenaar aan te duiden, dan zou ik, dunkt mij, niets karakteristieker kunnen vinden dan dit : Baertsoen is « een sentimenteel lumieniest ».

En met opzet zou ik deze woorden gebruiken. Op het eerste gezicht toch maken Baertsoens werken de indruk, als ware het hun vooral te doen, om de inwerking van het licht, van allerlei licht, van daglicht en nachtlucht, zo onmiddellik mogelijk weer te geven ; bij nader toezien merkt men echter weldra, dat, hoe interessant ook op zich zelf, die studie toch geenszins uitgangspunt of einddoel van de arbeid is geweest, integendeel, dat deze laatste is gesproten uit de waarlik lierese drang, om een ontvangen indruk, een beleefde gemoedsimpressie, uit te spreken.

Wél een lumieniest, dus, maar dát noch alleen noch in de eerste plaats.

En hiermede is, dunkt mij, al dadelik opgegeven, welke grote afstand er ligt tussen het lumienisme van deze Vlaming en dat van zovele, van haast de meeste neo-impressieoniesten van deze tijd.

En ook van het lumienisme van Claus is zijn lumienisme duidelijk onderscheiden. Waar de meester van Astene zich veropenbaart als een blijmoedig, daar doet Baertsoen zich vooral kennen als een weemoedig lumieniest. De een is de schilder van het blijde, lachende, levenbrengende en tot leven opwekkende-, de andere is de schilder van het droeve, schreiende, dood voorspellende of al over een dode rouwende licht. Claus is, hoe Vlaams ook, een meer zuidelike, een Provensaalse of Italiaanse natuur, Baertsoen is de echte, eenzelve zoon van het Noorden. Claus is de mededeelzaamheid in persoon : rad en glad in 't vertellen, nooit uitgepraat, onuitputbaar in 't vinden van altijd wat anders en altijd wat nieuws ; Baertsoen is meer in zichzelf gekeerd, meer ingetogen, meer gesloten, een soort van « zwijger », een

ALBRECHT
BAERTSOEN

van die « stillen in den lande », die meer denken en voelen dan zij zeggen willen of zeggen kunnen, een water, op de stille oppervlakte waarvan maar zo 'n heel vaag rimpeltje, zo 'n heel klein luchtblaasje verraadt, dat er, daaronder, heel diep, wat omgaat, dat er gisting en leven is.

Om het anders uit te drukken : Claus is de schilder van *zeker*, Baertsoen die van *een ander* licht. Geen is de lumieniest van een

AVOND IN 'T GODSHUIS

naar een oorspronkelijke krijttekening van A. BAERTSOEN.

luidruchtig, stralend en jubelend, hartstochtelijk licht, deze die van een zacht, teder, getemperd, dromerig, bijna morbied licht.

Men zou wel mogen zeggen, dunkt mij, dat de Astense schilder de priester is van het mannelik, de Gentse de priester van het vrouwelijk licht.

Ik noemde Baertsoen een echte zoon van het Noorden. Wie zich

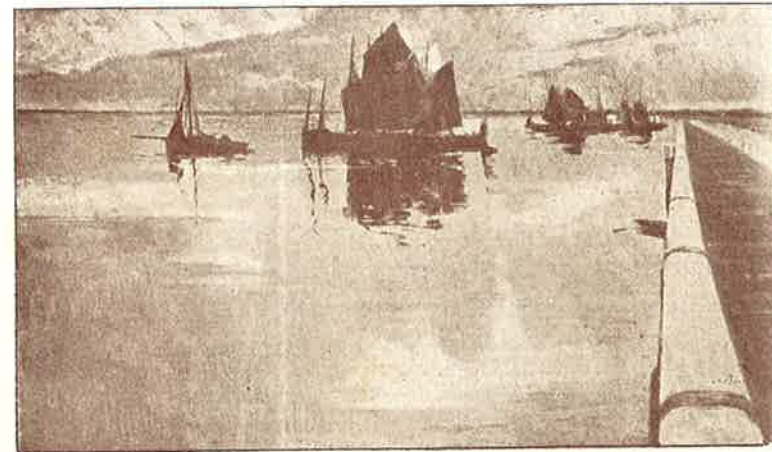
mocht inbeelden dat ik mij vergis, die vergelijkte dan maar eens oplettend het werk van onze Vlaming met dat van zekere Schotten en Skandienaven, om er slechts één te noemen : — met dat van Thaulow. Van navolging is hier natuurlijk geen spraak ! De verwantschap, veel meer een van 't gevoel dan een van de uitvoering, valt echter nauweliks te loochenen. Vooral in de pasteltekeningen van de beide artiesten komt zij uit.

't Is alsof Baertsoen was opgegroeid in een streek, waar de hemel zelden zuiver blauw en zonnig is, de lucht meestal vol nevel en motregen steekt ; alsof zijn oog van met zijn eerste zelfbewuste opslag de niet meer weg te nemen indruk had ontvangen van de melankolie van het noordelijke klimaat.

Baertsoen voelt zich, als geen ander van onze Vlamingen, aange-trokken door de stille klaagmelodie van halve-tintenlichten, door het jammergeschrei van een lange, lange zonloze regendag, niet eindigen willend in zijn beklemmende donkerte, door de geheimzinnige fluisterstemmen van het onhoorbaar voortsluipend schemerduister, door het vage klaagzingen van een bleek manestraaltje door een driedik wolkenshof.

En evenals het droeve licht zelf de stilte en de eenzaamheid liefheeft, zo vertoeft hij zelf bij voorkeur op geluidloze, afgezonderde

plekjes. In een bloeiende, levenrijke, handeldrijvende en nijvere stad als Gent zoekt hij bij voorkeur naar die pleintjes, tuintjes, steegjes, waar van al het gerucht van de grote straat enkel een zeer verzwakt echo te vernemen is : achterbuurtjes, waar enkel arme lieden huizen, begijnhoven, waar slechts nu en dan een vage schim langs de witte muurtjes sluipt, hospitalen, waar men enkel spreekt met gedempte stem, enkel loopt op sokken of op sloffen. Doch van alle steden bevallen hem veruit het meest noch de *dode*, of altans de *stervende* : dode, volkomen, hopeloos dode als Vere, kwijnende als Veurne, Nieuwpoort, Brugge. En ook in deze noch schijnt het hem te druk : hij gaat

AVOND TE NIEUWPOORT — naar een schilderij van A. BAERTSOEN.

er zitten op de groene walletjes buiten de stadsmuur, op het pleintje onder de lindebomen achter de kerk, in het enge straatje waar enkel vissers wonen, die over dag uitvaren, ver weg, op zee...

Ook zijn het niet of hoogst zelden de mensen, maar veeleer de onbezielde dingen, waarin hij belang stelt en waarvoor hij aandacht vergt. Hij is, in *dit* opzicht, een geestverwant van H. de Braekeleer in zekere van zijn schilderijen, van Mellery, van wijlen Bosboom. *Vita rerum*, onder deze gezamenlike tiel kon hij best de negen tienden van al wat hij reeds ondertekende, van af zijn noch niet vergeten *Avond in een Vlaamse Stad* tot zijn allerjongste werk toe verenigen.

Sommigen hebben gepoogd, hem als een mistieke voor te stellen, zeker onder voorwendsel dat hij, in een paar pasteltekeningen, op de voormuur van 'n oud trapegevelhuis een O.-L.-V. kapelletje geschilderd heeft ! En — zoals te verwachten was — hebben die heren niet verzuimd, onze schilder met Maeterlinck te vergelijken. Zeer, zeer ten onrechte, durf ik zeggen ! Niet aan Maeterlinck, maar aan onze Aletrino, aan Georges Rodenbach doet hij denken. Evenals deze

ALBRECHT
BAERTSOEN

beiden is hij een intiemst, een dichter van de fijnste, subtielste indrukken, van het geheimzinnige, zelden slechts aan de blinkende oppervlakte zichtbare leven van de dingen. Het drabbige water van een of ander oud ruitje te Gent of te Brugge, de gewitte, blinde muren van een oud tuintje in een achterbuurt, de vensters en deuren van een begijnenhuisje, die vertellen hem geheimen, welke hij op zijn beurt ons verstaanbaar, voelbaar poogt te maken.

Een voorname hoedanigheid is, bij Baertsoen, de meesterlike wedergeving van wat de schilders noemen de « envelope », de alles omringende atmosfeer, « het luchtbad. » Bij hem maken bomen en huizen nooit die indruk, als stonden zij daar in een op voorhand artiefiesjeel luchtleeëggemaakte ruimte; het waait en wuift en wabbert en wervelt er overal rond; de lucht laat er haar vrije golfslag door heengaan; men kan er in, men kan er bijna uit ademen.

Het grootste bewijs van zijn kunnen gaf hij ons in zijn groot schilderij, *Avond op de Beneden-Schelde*, van zijn durven in *Avond te Nieuwpoort*.

Geheel uitgevoerd in fijne, stille tonen, versmeltend de een in de ander door nauweliks merkbare overgangstintjes, geeft het eerstbedoelde, — een echt muzeumtafereel, — onnavolgbaar in zijn gedistingeerde schelpkleur, de zijdefijnheid, de vederlichtheid en de lavende, verkwikkende frisheid van de lucht in een heldere, onbewolkte nacht in onze gewesten, en niet minder de niet te peilen diepte van onze Vlaamse verschieten weder.

Uiterst simpel gedaan, zonder enige verdikking, zonder enig spoor van gewilde virtuoositeit, steekt dit kapietale werk noch al af bij *Avond te Nieuwpoort*, wel even juist gezien en gevoeld, maar met meer *brio*, met meer stoutheid geschilderd.

Baertsoen werkt gaarne met pastel en hij weet ook daarmee verbazende uitslagen te verkrijgen. Zo krachtig is de tonaliteit van zijn studies, dat men, wat deze onderscheidt van zijn olieverfschilderijen, slechts na enig toekijken bemerkt. En toch gebruikt Baertsoen bij voorkeur weinig diepe, bijna bleke tonen (*Begijnhof bij Zon, Begijnhof bij grijs Weer, Middernacht in 'n Vlaamse Stad*).

Zijn pastels behoren ontegenzeggelijk tot de allermooiste, die mij van enig hedendaags artiest bekend zijn.

POL DE MONT.

De Donderroe

DE DONDERROE

De scherpe donderroe verdreegt, of waar 't,
het wolkenfchip, daarin de donder vaart,
te booren door den boeg. Het zwerk alom
is zwangergaande; zwaar de zwarte hemelkom.

Gezwegen wordt er heinde en verre. 't Is
venauwelijkt, als in een hangenig,
daar, angstig, iedereen 't gerucht verwacht
des grendels, en den roep des Doods, te middernacht.

Een kruise, schietlijkt, elk een kruise haalt,
te borste van den hoofde... Nederstraalt
de bliksem: bulderend, de donder dan
behaft de lievende eerde, al dat hij bassen kan.

Wel honderd kommen, almedeeng geloft,
herhalen 't bassen: 't huilt, en 't hoesebost,
en 't ratelt, oberal, in 't wolkenfchip,
daarin de donderroe dulot heuren glabietip.

Hij blamt! Het vier daaruit omhoogebonkt;
de wolken breken lof, de regen roukt,
en 't giet, en 't golpt, en 't geuit; 't is zonder eind:
„God zegent,” zegt het volk, „de donderblage!” — 't kreint.

Kortrijk, 15 10 '96.

Guido Gezelle

